

Dissertationem Physicam

DE

Brutorum Sensibus

atque Cognitione,

PRO LOCO

In Ampliss. Facultate Philosophicâ

Aeterni Patrum Consensu benevolè concesso,

Auspice DEO,

Cartesianis Aliisque publicè opponet

PRÆSES

M. GEORGIUS PASCH,

Gedanensis.

Respondent

JO. JACOBO STOLTERFOHT,

Slesvicensi Holsato.

Ad diem 30. Mart. ANNO 1686.

In Auditorio Majori.

WITTENBERGÆ, Typis C. FINCELII.

Philos.

B.

12, 60 ex. Met. Fase XXV M.

*Amplissimæ Facultatis Philosophicæ
In Illustri Academiâ VVittenbergensi*

DECANO *maximè Spectabili,*
SENIORI *perquād Venerabili,*

Cæterisq; v;

Professoribus Publicis Celeberrimis,

VIRIS

*Plurimum Reverendo, Nobilissimis, Amplissimis
Excellentissimisq;*

**Dominis Patronis, Præceptoribus &
Promotoribus,**

devoto obsequio nunquam non venerandis,

*Hoc, qvicqvid est, in gratæ mentis tesseram
humillimè offert*

M. Georgius Pasch.

Sächsische
Landesbibliothek
Dresden

I. N. J.

MEMBRUM I.

Sensum Brutis adscribit.

§. I.

DE Brutorum cognitione, PRO LOCO ab Amplissimo Collegio Philosophico benevolè mihi concesso, more consveto qvando acturus sum, præsupponenda omnino erit Anima, tanq; Fons & Scaturigo omnis Sensus, Appetitus & Motus Localis. De hac, sicut & de Formis Substantialibus cæteris balbutire nobis tantummodo concessum est, cum eandem non sensu sed conjecturis, & ex Analogia qvâdam asseqvi liceat. Obtinet illa duplē respectum, alterum ad corpus, cuius dicitur Anima, alterum ad operationes, qvas in corpore suo edit: ac posteriori qvidem ratione Naturæ, priori verò Formæ nomen propriè meretur. Formarum verò genera, quatuor præcipue recensi notum est. Qvasdam enim reperire licet, qvæ præter esse nudum corporibus naturalibus nihil largiuntur; qvædam exhibent sese liberaliores, ac præter esse & vitam impertiunt; aliæ tribuunt & esse, & vivere, hisq; benignitate qvâdam addunt & sensum; Oinnium verò perfectissimè sese habent illæ, qvæ Facultates memoratas Divino qvasi complemento nempe Ratione augent.

A 2

Ut

Ut mentem nostram exponamus breviter: De illis nobis
Formis in præsenti est sermo, qvæ ultra Sensum veluti perfe-
ctissimum in suo genere statum haud adscendunt, ac perspi-
cuo nomine appellantur *Anima Sensitiva*. Hæc Brutis inest
omnibus, & ob meliorem perceptionem specialiori titulo
effertur, ut communiter Anima Brutina audiat. Ratio hu-
jus denominationis est in promptu. Cùm enim Bruta qvoad
animam sensitivam, in genere ubiqve convenienter, & tamen
inter se specie differre deprehendantur, ob aliam qvandam
formam specificam cuivis speciei propriam necessariò id eve-
niet, qvæ rectè dicitur Anima Brutina, cuius speciei peculia-
ris. Nam sicuti Genus & Species, ita qvoqve Animal & Bru-
tum, Anima Sensitiva & Brutina accuratè differunt. Animal
est Corpus animatum sentiens, qvod & de Homine & de Bru-
to affirmari potest; sic qvoqve Anima sensitiva, qvæ dat
esse Animali, utriqve verè competit. Contra verò Brutum,
qvod Animali inferius, contractiorem parit conceptum, ut
ad Animal omne applicari haud possit. In compendio res
sic proponi poterit: Anima in cane qvatenus dat feritatem,
dicitur Bruti Anima, qvatenus verò dat Sensum jure eam
vocaveris sensitivam, sicuti doctè id demonstravit B. Sperlin-
gius in *Zoologia Physica* p. 8. & 16. qvi, ut patet, cum omnibus
Nostratis existimat, veram Brutis inesse Animam Sen-
sitivam.

S. II.

Ast surgunt hic Cartesiani, Brutisqve omnem cogni-
tionem ac conseqventer Animam sensitivam ipsam dene-
gant. *Cartesius* ipse in eâ est sententia, Brutorum Animam
nile esse aliud, qvam sanguinem, nec opus esse sensitivam Ani-
mam in auxilium advocare, qvâ illorum operationes perfici-
antur, & ex qvâ movendi sentiendiqve facultas proveniat.
Hinc in *Tract. de Passionibus Animæ Part. I. Artic. 5. Erroneum*,
esse, ait, credere Animam dare motum corpori. *Antonius Le Grand*
perpe-

perpetuus Cartesii Se^ctator clari^scā in re mentem suam
expresfit, qvando omnem Belluarum motū omnesq^e
actiones ad mechanicam partium dispositionem retulit,
hinc toties Bruta vocavit Automata. In Institutionibus suis
Philosoph. Part 7. Artic. 18. num. 5. ita expresse differit : Dico in
Brutis Animantibus prater organorum dispositionem & corpo-
ris configurationem nullam Animam dari. Adeo ut omnes motus,
qui in eis peraguntur à solo Spirituum influxu & organorum
debità compositione dependeant. Nam omnes ille actiones non
alie videntur esse, quam qvæ in Automato aut machinâ fieri
possunt. Immò eò prolabitur dictus Autor, ut multa qvoq;
nostrarum Actionum concinnæ ejusmodi Harmoniæ ac
dispositioni adscribat. Hanc in gratiam adducit potissi-
mum respirationem, cordis motū, ciborum digestio-
nem & alia. Unico Exemplo rem exactè declarare vult
tenax ille Cartesianus: Qvando quis de summo cacumine
deorsum præceps ruit, ac manus obvertit in præsidium
corporis ac in primis in tutelam capitis, ne forte ex peri-
culo lapsu artificiosa structura capiat damnum : Hanc
manuum demissionem operâ sensuum fieri pernegat, qvin
talia ferè omnia invitâ s^pepè an imâ aut saltem non adver-
tente peragi, asserit. Existimat potius aspectum immi-
nentis lapsus ad cerebrum pervenientem, Spiritus anima-
les ad nervos transmittere, qui brachiis & manibus mo-
vendis inserviunt. Ut paucis dicam: Huc singula tendunt
Le Grandii monita, ut omnem Brutis sensum adimat. Qvam
in rem scripsit qvoq^e Dissertationem *De Carentia Sensus*
& *Cognitionis in Brutis*, ubi fusè demonstrare nititur, qvâ
ratione fiat, ut Bruta habeant oculos & tamen non vi-
deant; ut sint instructa auribus & sonos non percipiant;
naribus gaudeant & non odorentur; linguis utantur
& sapores non discernant. Hinc concludit iterum in dicto

A 3

Tra-

Tractatu p. 71. num. 58. Animalia mera esse Automata,
& instar Automatorum Pneumaticorum aut Hydraulicorum de loco in locum moveri. Id tamen monendum esse
duco Le Grandium quandoque sibi ipsi contradicere, ut
vel inde elucescat, quam lubrico ejus sententia fundamen-
to nitatur. Ut taceam locum dicti Tractatus de Carentia
Sensus & Cognitionis in Brutis, qui legitur statim ab initio
p. 1. ubi vivacitatem Sensuum iis adscribere videtur: Sanè
in Historia sua Natura diserte Animantibus Cognitionem
tribuit, immò vel ipsos homines sensibus à brutis superari
putat. In Parte nempe octaua dictæ Histor. Natur. artic. 7.
num. 8. pag. 389. contemplandum sibi proponit quomodo
Brutæ Animantes tempestates, pluvias &c. indicent, ubi
hæc sibi contraria protrudit verba: Cum in acre sint qua-
dam mutationum Tempestatis præludia, Animantia ob sen-
suum, quibus pollut, vivacitatem (en nervum) facilius illas
quam homines presentiunt, quorum imaginationes objectorum
varietate distrahitur, & sensus obtusiores habent. Quid pro-
fectò his ipsis proferri posset clarius, quod magis manife-
stè ostenderet Le Grandium Le Grandio contradicere,
ac sibi ipsi vix constare? Qvicquid tamen sit, nugas ven-
dunt Cartesiani, quando Animam Sensitivam Brutis de-
negare volunt, cum Sensus Externi & acris Phantasia, mo-
tusque Spontaneus, qui ab interno principio formâ nem-
pe informantur, contrarium testentur.

§. III.

Dari verò propriè in Brutis Animantibus *Sensus* faci-
lè evinci poterit. Naturam nihil facere frustra tritum ac
verum est Proverbium; hinc quia videmus providam
matrem Naturam Brutis nobiscum communia organa.

con-

soncessisse, qvis adeò à sanâ ratione deviaret, ut finem
cuivis instrumento proprium denegare iisdem veller? Oculis instructas Bestias deprehendimus, qvidni ergò percipiunt proprium objectum, qvod coloratum & lucidum esse oportet? Non memorabo artificiosissimam Oculi structuram, qvi suis musculis, tunicis, humoribus rectè ubique dispositis & nervo optico gaudet: qvæ omnia aut incidenter erunt elaborata, qvod tamen implicat, aut certos agnoscent usus. Auditu privare Bruta itidem erit inconveniens. Voca canem & ocyus accurrit. Hinc & pisces sub aquis audire tonitrua, testantur Physici. Et quid juvat reliquos sensus ordine certis momentis adstruere, cum exempla suo loco adjicienda satis superque illorum Existentiam in Animantibus confirmant? Præterea Essentiæ Rerum sunt sicut numeri. Ut ergo Bruta ex Rationis additamento fierent homines, sic pari ratione ubi ipsis Animalia sensitivam demiseris, plantæ evaderent. Mediæ itaque viâ hic incedendum. Addo qvod & Affectus in Brutis maximè elucescant, qvi cognitionem utique presupponunt. Hinc videmus appetere qvodvis Animal non nisi bonum & ad sui conservationem spectans, malum verò congenitâ quâdam solertiâ fugere & aversari. Machinarum vero & Horologiorum assertores Cartesiani mirum in modum suam in indagandâ Brutorum naturâ & indole somnolentiam hic produnt, ut vel nescire miras eorum actiones, vel ad minimum ab errore suo principio desistere nolle videantur. Id quidem fatemur libentissime esse cujusvis Animalis corpus Machinam quandam artificiosissimè præparatam, inde verò seqvi carentiam sensuum, id est qvod strenue negamus. Largimur insuper, liberaliter, multa saepe fieri citra cognitionem, ut tamen inde cognitio in universum omnis Brutis non derogetur.

Exem-

Exemplū ab hominī petito rem clāram fieri existimō.
Medicatur sēpē attentē Philosophus præter omnem opī-
nionem vel mulcens barbam vel rodens ungues; & lo-
qvens cū Principe suo rusticus inter loqvelam vel pedi-
culos qværerit vel caput scalpit, de accidentariis his actioni-
bus nihil qvicqvam solliciti. Sic, teste Augustino, noscer-
tis dimensionibus & ratione lingvam dentibus & palato
accommadamus, ut ex ore literæ ac verba prorumpant,
nec tamen cogitamus cum loqvimur, qvo motu oris id
facere debeamus. Qvis verò inde confestīū colligeret
nos omni prorsus cognitione destitui? Sic Bruta licet sæ-
piùs præter intentionem agant, frequentissimè tamen &
objecta sua cognoscunt, & sedulò operationes exseqvun-
tur. Canis sanè venaticus leporem inseqvens & cætera
animalia abunde nostram sententiam roborant. Qvi enim
fit, ut in captando compendia præambagibus eligat canis,
ut contra lepores per varios flexus canes eludant, si omni
omnino cognitione priventur? Ex venatorum observa-
tionibus accipimus, qvod lepores annosī sint vafri præ ju-
nioribus, qvod ad vexandos canes in sua vestigia recur-
rant, qvodqve per medias aliquando oves penetrant, ut
vervecinus odor vincat odorem pedum. Qvando lupus
suspenso gradu canes in ipsis domorum limitibus oppri-
mit, & ut minus sint oneri, cum sunt majores qvām ut fa-
cile humeris imponi possint, ventre discesso intestina pro-
jicit; qvando canis in mensam altiorem exfilire inten-
dens vires saltui huic impares advertit, hinc per scannum
& alia humiliora loca cō tendit; qvid aliud censendum erit,
qvām non esse automata Bruta, sed certis pollere sensi-
bus atqve cognitione? Qvod judicium & feles subeunt,
qvæ spirituum motu ad agendum impelluntur. Felis satur
venationem murum non eligit, nisi novi objecti occasio-

ne

neqvâdam aut alia ex determinatione excitetur, de qui-
bus prolixius conferri poterit *Autor Philosoph. Vet. & Nova
Tom. I.p. 505. & Tom. II. p. 596.*

§. IV.

Certum equidem non omnibus parem Sensuum u-
sum contingere, cum Animalia perfecta præ imperfectis
maxime hâc virtute gaudеant : interim tamen, teste B.
Sperlingio, Natura nulli iniqua exstитit Noverca, sed dedit
cuique quantum fuit necessarium. Ut enim in Perfectis
Animalibus multa dantur sensoria, ad quæ spectat partim
pro vitâ tuendâ, partim specie propagandâ actiones diver-
simodas perficere ; sic quoque res multas cognoscent
& sibi convenientia ab inconvenientibus exactè discer-
nent. Contrà verò deterior minorum Animalculorum
apparet conditio, quæ uno qvandoque sensu Tactu nimi-
rum tantum dotantur, ut tamen non omni prorsus desti-
tuantur, licet sensus ipsorum sit rudis admodum & imper-
fectus. *Vid. hic Clariss. Thomas VVillis, Medic. Doctor &
Natur. Philosoph. Professor Oxoniens. in Oper. Tom. poster. c. 10.
de sensu in genere p. 77.* Nec qvicqua huc pertinet trita
inter Cartesianos qvæstio: Utrum DEUS potuerit Be-
stias cognitione & animâ destitutas condere, cùm juxta
illos sola partium dispositio idem possit præstare, quod
Anima ? Nam in præsenti non est sermo de eo, quid
DEUS facere potuerit, sed quid effecerit actu. Ut verò eo
dilucidius nostra patescat opinio, non deprehendimus
tantum communiter in Brutis Sensus, sed & Excellentiam
illorum deprædicare sæpe necesse habemus, id quod in-
ductione variorum Exemplorum à sensibus tam Externis
quam Internis depromptorum elucescere poterit. A Visu

B

Ut

ut faciamus initium, Aqvilæ mira adscribitur oculorum
acies, qvi longissimis locorum tractibus objecta discernat.
De locis enim altissimis conspicit singula, ita ut nec in ter-
râ reptantes aviculæ, nec pisces in mari latentes conspe-
ctum ipsius effugiant. Quid in tradunt quoque Animalium
Scriptores visus vivacitate suam ab alterius speciei foetu
prolem Aqvilam dignoscere, dum omnem rejicit, quæ
inconnivente obtutu solis radios ferre nequit. Nec minor
Accipitrjs virtus memoratur, qui perinde ut Aqvila aspi-
cere solem oculis intentis dicitur. Ut brevitati studeamus
abstinebo recensendis Animalibus cæteris, in quibus vi-
sus prærogativa itidem luculenter advertitur; id saltem
notari meretur, nullam speciem perfectam Visu in totum
tanquam nobilissimo sensu privari. Ad Talpam inciden-
ter quod attinet, de quâ Proverbium: *Cæcior Talpâ*, magna
est sententiarum diversitas, utrum perfectis an verò im-
perfectis animalibus sit accensenda? Perfectum animal qui
exstiment, non carere omnino visu Talpam perhibent, sed
habere quandam inchoationem oculorum, ut tantum
perspiciat, quantum in latebris viventi convenit. Contrariæ
autem sententiæ Assertores oculorum quidem vestigia illi
vix denegant, interim non putant datos oculos ad cernen-
dum, sed decoris & ornatus gratia, atque adeo non fru-
stra, de quibus consulendi *Commentarii Collegii Conimbricensis Societatis IESU in tres libros Aristotelis de Anima cap. 1. p. 190. & 196.* Veram sententiam hâc de re si exponere veli-
mus (Plurimi enim communiter imperfecta vocant Ani-
malia, quæ uno aut altero sensu carent, qualia dicuntur
Ξωόφυτα, utpote quibus tactus quidem aliquis inest, reli-
quæ tamen sensibus plâne absentibus) brevibus dicimus
imperfectum propriè id dici, quod eum perfectionis gra-
dum non est assecutum, quem intendit Natura; Sic v. g.
Fœtus

Fœtus imperfectus audit, qvi nondum absolutus in utero animalis ; Pomum imperfectum est crudum seu immaturum quiddam , qvod adultimam absolutionem nondum pervenit, ut tamen nisi impediatur perfici possit. At tale quippiam Talpa minime est, cum ita existat, qvâ perfectione producere eam Natura voluit. Nec omnino cœcum est hoc animal, qvia visus in luce imbecillus non statim est nullus. Deprehensus autem est in loco oculorum orbiculus quidam, sub cute crassiori contentus, qvem utique, teste B. Sperlingio in Zoologia p. 303. frustra fecisse Naturam, absurdum est. Videl itaque, procul dubio Talpa sub terrâ per foramina grumi illuminatâ : & quemadmodum captivi in carcere umbroso detenti si fortuitò prorumpant, lucem tanquam sensile excellens nequeunt intueri ; sic quoque propter subitò visum lumen Talpa eò magis claudere cogitur infirma organa. Præterea Talpa in luce constituta, licet non omni modo videat, tamen videt deorsum circa se obvia, hinc si accedas fugiet accidentem licet sensim atque cum morâ. Quidam hic inter potentiam atque actum distingunt, potentiam videndi huic animali attribuentes. Hanc verò potentiam visivam non putant esse frustra, qvia potest traduci in actum quantum in se est; qvod autem in actum non traducatur, oriri existimant non ex defectu potentiae, sed ex impedimento extrinseco organorum, qvia scilicet oculi inhabiles & non perfectè organizatis sunt ad visum. Quicquid tamen sit, visum, licet debilem, tribuere malumus Talpis secuti ductum Experiencie Testis irrefragabilis Porro Auditum si consideremus, miram & hic deprehendimus Excellentiam. Talpa sanè, de qvâ modo egimus, visus cui defectum mirâ auditus liberalitate compensat. Audit enim sub terrâ acutissimè, quando sonus in terra collectus ad

aures interiores transmittitur : Id qvod & de Cuniculis
observandum, qui ob nimiam timiditatem ad quemvis
etiam levisimum strepitum, aurium facilitate perceptum,
exhorrescere dicuntur. Pollent hoc sensu præ aliis qvoq;
Anseres, hinc noctu latronum insidias clamore sublato fa-
cillimè detegunt; qvin & Asinus si nullam aliam, facilioris
tamen auditûs laudem meretur, eumq;ve obtinet ob auri-
um prolixitatem, qvâ reliqua Animalia ferè omnia ante-
cellit. De **V**ulpe constat, qvod melioris organi beneficio
motum aquarum sub glacie tempore hyemali percipiat,
unde hæc Vulpeculæ collectio tandem prodiit : **Q**vod
strepit movetur. **Q**vod movetur non est fixum. **Q**vod
non est fixum cedit. Ergo submergar si hæc ire pergam :
quamvis, monentibus Eruditis, hominum hæc potius sit
inventio, vulpis conceptum qualicunq; ratione repræ-
sentantium. **F**eles *Olfactu*, immò glires & mures maximè
excellere deprehenduntur. Illæ enim solo odoratu mu-
res, isti latentes gallina stanq;am prædam investigant, hi
deniq;ve odoribus escæ allecti muscipulis facillimo nisu in-
tercipiuntur. De *Olfactu* eqvorum plurima tradunt
Physici. Mares odoratu fœminas è longinquo dignosce-
re, ac has fœtore extinctæ lucernæ abortiri sæpius non
secus ac homines, notum est. **A**lcem et Boves commen-
dat qvoq; sensu hujus vivacitas, cum hi in primis odo-
ratu præsentire mutationes aëris perhibeantur. De Cer-
vis hoc in casu recensentur sat magna. Iure tamen habe-
tur pro fabula, qvod cavernas serpentum adire & spiratu-
narium serpentes extrahere, extractos pedibus lacerare
ac devorare dicantur: Hanc enim rem non nisi in libris
visam perhibet *B. Sperlingius in Zoolog p. 218.* cum à nemine
haec tenus oculis sit usurpata. Nec Pardum debilioris ol-
factus esse, habemus compertum. Odore vini allicitur è
longin-

longinquo, cui si aromatum fragrantia jungatur magis
magisq; delectatus vinum immoderatus bibt, ac sine
omni difficultate capitur. Quid memorem Canem, cui
supra exemplum accuratisimum olfactum concessit Na-
tura? Hinc propter nervum odoratūs majorem vestigia
Heri præ aliorum dignoscit & coturnices perdicesq; scitè
eminūs explorat. In *Gustus acrimoniam* principem locum
Simia obtinet juxta tritum versiculum:

Nos Aper auditu, præcellit Aranea tactu,
Vultur odoratu, Lynx visu, *Simia* gustu.

Solus adhuc superest è sensibus externis *Tactus*, cuius ope
Gallus in primis mutationes aëris præsentit, ac cantu præ-
nunciat. Nec minor quoque virtus in Urso, qui ob ex-
quisitissimum tactum in naso percussus vehementur irri-
tatur, unde ortum Proverbium: *Ne tentes nasum Ursi.*
Qvis hæc & alia miranda Animalium opera soli automa-
torum aut horologiorum motui adscribenda censeat? Plu-
ra de his qui desiderat adire poterit præter prolixiores ani-
malium Scriptores *Aldrovandum nempe, Gesnerum, Joh. Jon-*
stonum, Samuel. Bochartum B., quoque *Sperlingum totiescita-*
tum, in Zoologia Physica.

§. V.

Atque hæc de Sensibus Externis, quos jam excipiunt
Interni, qui pari suffragio nostram sententiam confir-
mant. Ipse Somnus *Sensus Communis* adstructor firmissi-
mus. Somnus enim juxta *Physicos actionum Sensus*
Communis & facultatis locomotivæ privatio est, à Spi-
rituum animalium in organis negatione orta. Ubi ergo
Sensus Communis ad tempus privatio, ibi quoque ejus-
dem infallibilis dabitur Existentia. Somniare vero Bruta

B 3

plurima

plurima certum est. Præter Lucretii testimonium:

Somnia sunt canib. spanes, mibi somnia pisces,
videmus qvotidie feles qvoqve, capros, eqvos & alia ani-
malia somniorum terriculamentis agitari ac subito exper-
gisci. Prætereà nec Phantasia his Animantibus deest, qvā di-
rigente, impellente simul appetitu moventur utiqve ad
proseqvenda salutaria, & vitanda noxia. Ad Memoriam
deniqve Servam & famulam Facultatis cognoscentis &
in specie Phantasiæ qvod attinet, illustria nobis Natura-
lium rerum Scriptores Exempla hic suppeditant. Nec ob-
stabunt asserto nostro eæ Bestiolæ, in qvibus perseveran-
tia & impressio rei sensibilis haud est; ex qvo etiā oritur, ut
muscas videam⁹ & vermes egressos ex loco, in qvo latent,
hac & illac circumire & oberrare, ut qvi ignorent redire rup-
sūs, unde exierint. Contrà sanè præter Accipitris, Suum
„ in primis memoriam, citante B. Sperlingio, nobis com-
„ mendat Elianus seqventibus: Porculatoris, inquit, vo-
„ cem suillum pecus sic agnoscit, ut etiam si ab eo procul
„ seductum fuerit, appellantem intelligat, cui qvidem rei
„ testimonio est id, qvod proximè sequitur: Cum maris
„ Prædones ad Tyrrhenam terram piraticam navim ap-
„ pulissent, ex harâ permultos sues furto abactos impo-
„ fuerunt in navim, qvam solventes ad navigandum in-
„ cubuerunt. Subulci præsentibus Piratis silentium tene-
„ bant, suesqve eatenus abduci qviescebant, qvoad ex
„ portu latrones se eripuissent & à terra solvissent; Tum
„ voce suibus audiri solitâ Suarii, qvam maximè poterant,
„ exclamantes eos retro versus ad se revocabant. Porci
„ primùm ut sublatum clamorem Pastorum exaudie-
„ runt, statim se in alterum navis latus compellentes eam
„ everterunt: malefici piratæ naufragio qvam mox fun-
„ ditus perierunt, sues ad suos enatârunt. Huc usqve ille.

Ex

Ex quibus firmitas memorie, auditæ sœpius vocis indelem.
retinentis, in suis fatis apparet. Aristoteles accuratisissime gradum atque differentias Memoriæ in variis Animalibus observavit, quando hanc nobis observationem reliquit: In quibusdam Animalibus est quidem perseverantia reisensibilis, sed modica & brevis, eò quodphantasiam parvam habeant in quā imprimantur sensibilia & informentur: Sicut picæ & psittaci sentiunt quidem voces dicentium, modica verò harum impressio in ipsis, & ob hoc imitantur quidem voces hominum aut aliorum animalium, verum non pure. In quibusdam verò est perseverantia pura rei sensibilis, eò quod habet ant imaginationem puram, ut homines. Sed & quædam alia animalia veluti apes & columbae & asini. Illa enim sœpenumerò peregrinantur à lustris & cubilibus spatio trium aut quatuor dierum, & rursus redeunt, unde exierunt. Asinus autem ambulans offensâ foveâ, lapsusque in eam semel, etiamsi post multum tempus contingat viam, quæ ad foveam ducat, ingredi, nunquam tamen, quamvis illa repleta sit, adduci poterit, ut super eam ambulet, etsi fuerit percussus. Confer. de eleganti hoc testimonio D. Melchior Zeidlerus in *Analysi posteriori* p. m. 398. et seqv. Nonne hæc singula magnâ hactenus copiâ à nobis in medium prolata Sensuum in Brutis existentiam fatis superque confirmant? Ac mirandum certè, quod contraria opinio mentes Cartesianorum occupaverit, cum omnis res ex fine suo sit dijudicanda. Datur verò Finis Sensuum in Brutis manifestissimus, qui nullus est aliis, quam ut Animal se ab extermis injuriis tueatur, declinetque quæ nocitura præsentit; persequatur autem quod sibi videt esse conveniens. Et quæ alia suppeditari ratio posset, cur canes excepti verberibus fugiant, bene autem sibi

sibi fieri ubi advertunt, crebri appareant hospites, nisi suam
ex sensibus sectarentur conservationem? Quid fit itidem
ut sitientes accedant potius ad aquam quam ad ignem,
nisi sentirent, aquam potissimum sitim suam restingveret.
Immò neque cibus neque potus capiendus foret Brutis,
nisi vel fames vel sitis gravissima viscera illorum torque-
ret. Insuper vel eo ipso Brutorum cognitio eò fortius
probabitur, quod plurimi existent, Sensus externos Bel-
luarum atque Hominum ne specie quidem distingvi. Pu-
tant enim cum Hominis & Brutorum Sensus in eadem ob-
jecta ferantur & ab eis eodem modo immutentur, non
esse opus ut inter illos distinctio aliqua ponatur, quam
vis perfectionem accidentariam libentissime admittant.
Evolvi circa hanc thesin poterunt *Comment. Colleg. Conimbr.*
in tres libros Aristotelis de Anima p. 193. seq. Adversariorum
objectionibus facilis negotio satisfieri posse credimus,
cum pleraque à controversiae statu quam maximè aber-
rent. Plurimae enim nihil aliud inferunt, quam obscuram
admodum esse Animæ Brutorum naturam vel originem,
quod & nos sponte concedimus; utrum vero à rei alicuius
obscuritate ad totalem negationem consequentia legitima
fiat, perspicere haud possumus. De multorum profecto
obscuritate mens nostra conqueritur, quorum vel ideis
destituitur, vel quod sub sensu non veniant; non tamen
ea omnia statim sunt inficianda. Ad Sensus ipsos in specie
quod attinet, distingendum censemus inter cognitionem
nudam, & cum reflexione aliquâ conjunctam. Id cer-
tum est quod bestiæ objecta sua intuerantur, ac alterum
ab altero exactè discernant; de eò vero est quæstio utrum
ea se intueri modò sentiant, ac propriè de illis cogitent?
Deinde, aliud est reflecti in objecta, quæ ante sunt percep-
ta, aliud vero reflecti in actiones, quæ circa objecta sunt
exercitæ.

exercitæ. Prius convenire Brutis afferimus, posterius neutiqvam, ne solum hominis proprium rei alienæ communicare videamur. Sed de his forsitan in Conflictu pluribus differendi erit occasio. Hæc de membro I. sufficiant.

MEMBRUM II.

Rationem Brutis denegat.

§. I

Dantur ergo, uti perceperimus, in Brutis Sensus, qviamen cum altero extremo, Ratione nempe, confundendi non sunt. Qvando verò qværitur : Utrum in Bruta cadat Ratio? Vocabulum Rationale à suâ æqvivocatione liberandum erit. Modò enim, sed maximè impropriè, id dicitur Rationale, qvod colligere potest unum ex alio, qvo respectu Ratio Brutis tribuenda omnino erit. Animalia enim, qvem admodum notum, non sunt unius generis, sed pro naturæ suæ conditione qvam maximè variant. Qvibusdam inest simplex Sensus apprehensio, qvæ cum objecto præsente & oritur & cum eodem simul interit; in qvem numerum Ostreæ & Conchylia cæteraque animalia referri menteuntur, qvæ in mari scopulis adnascuntur. His qvidem talis collectio attribui minimè poterit, cum tactus alimentorum negotium in iis conficere videatur. Qvædam autem præter sensum simplicem & memoriam simul possident, cui denique in aliis speciebus & auditu sensu, & disciplinæ adjiciuntur. Atque hæc animalia, qvalia sunt Canes, Elephanti, Psittaci &c. qvia informatione prudentiora qvasi

C

reddi

reddi possunt non imminenter dicuntur unum ex alio colligere. Propriissimè Rationale id dicitur, quod præditum est facultate intelligendi aut deliberandi, quo sensu Aristoteles λογικεδαι και βελενεδαι h. e. ratiocinari & consultare idem semper vocavit; hoc modo acceptum vocabulum *Rationale* à Brutis exulat. Si ergò brevibus dicendum quod res est Ratio planè Brutis est deneganda ob rationes jam adjicias. Nam præter dictum Scripturæ (conf. Ps. 32. v. 9.) qui seqvendus est in omnibus, deprehendimus omnem Ratiocinationem cum reflexione esse conjunctam. Conferenda hic sunt antecedentia cum consequentibus, ponderandæ sunt rationes quibus assertum aliquod adstruitur, dispiciendum utrum sint suffientes & rem adæqvate exhaustant, utrum verò vel contradictionem pariant, vel contrariæ potius sententiæ inserviant? quæ singula Brutis haud convenire poterunt. Prætereà non cognoscunt Universalia hæ animantes, quod à perfecto Ratiocinio exactè requiritur. Hominem Rationis verè participem ponamus nobis ob oculos. Hic quod intelligit, universaliter intelligit utens λογισμῳ duabus propositionibus constante. In primâ Intellectus ope rem per experientiam inducit, quæritque utrum perpetua his omnibus insit veritas: In secunda ad singularia progressitur ac sensus ope rem sic sese habere deprehendit. Contrà vero Bruta cum neque affirment neque negent, ac propriè neque veritatem neque falsitatem percipient, quis Ratiocinationem illis adscribere auderet? Addo quod nec Experiencia Brutis competit, quæ multum in ratiocinatione conductit. Dehinc discimus ex Philosophorum Scholis quod solo instinctu, seu naturæ quodam impetu Bruta omnia peragant. Ut enim homo metu subitaneo perculsus multa sæpè præter deliberationem molitur, quæ ad sui conservationem spectare videntur, dum ad auditum fragorem caput deprimit, aut lapsuī

Iapsui proximum corpus in aliam partem sive inclinat, sive
alio modo obfirmat; sic quoque Bruta Animalia præter o-
mnem reflexionem sua opera excent. Instinctum illum
naturalem satis superque confirmat æquivalis ubique opera-
tio. Formant semper eodem modo nidos suos aviculæ, ac a-
ranea formandæ telæ intenta variationem nullam instituit.
Quæ si ratione quādam perficerentur, agnoscerent utique
sub emendationis opinione aliquam laboris immutationem.

§. II.

Verum uti, teste Scaligero, nullæ Buccæ tām sunt de-
formes, quæ non nanciscantur suos basiatores; ita & hæc
absurda sententia, quæ Rationem Brutis tribuit, suos agno-
scit, sive olim potius agnovit Patronos atque Defensores. Cred-
diderunt enim veteres incorporeas esse Brutorum Animas,
& ab iis, quæ homines constituunt, nullo modo dissentien-
tes, hinc Prudentiam propriè dictam iis vindicabant. Sen-
tentiae hujus fuerunt in primis Democritus, Plutarchus, Æ-
lian, Porphyrius, Lactantius, & his temporibus Lauren-
tius Valla in Dialect. Franciscus Vallesius in Philosoph.
Sacr. Bodinus in Theol. Nat. Thomas Campanella de Sen-
tu Rerum, Hier. Rorarius in libello peculiari: Qvod Bruta
ratione utantur melius homine, & Mich. Watsonius in Un.
Sapient. Galenus quoque sub initium Exhortat. ad Art. Lib.
Stud. hæc sponte profitetur: *An Animantia, quæ di-
cuntur Bruta prorsus expertia sint Rationis non-
dum satis liquet. Fortassis enim tametsi non ha-
beant eam rationem, quæ juxta vocem intelligitur
nobiscum communem, quam vocant enun-
ciati-*

ciativam; certè eam, quæ secundum Animam accipitur, quam Rationem appellant affectuum capacem, habent nobiscum communem, licet alia magis, alia minùs. *Huc usque Galenus.* Petrus Gassendus in nuperâ Philosop. Experimentali versatissimus, cum plures instantias, qvibus Brutorum Animalium solertia & mira sagacitas declarantur enumerasset, hæc tandem subdit verba: *Quod hæc illis meritò tribui, nisi species quædam Rationis attribuatur, non possint.* Utcunque sit, inquit ulterius, videmur saltem exposito more distinguere posse; cum, ut vulgo duplex memoria sensitiva nempe & intellectiva distinguitur, ita Rationem dicere sensitivam & intellectivam nihil vetat. Et sanè cùm nomine Rationis ratiocinandi facultatem seu principium intelligamus, & ratiocinari nihil aliud sit, qvam unum ex alio cognoscendo intelligere; nihil est observatu facilius qvam Bruta ex uno colligere aliud, seu quod est idem ratiocinari & ideo ratione polle-re &c. & sic ulterius infert. Verùm confundit hic Vir Clarissimus Rationem propriè & impropriè sic dictam, qvod ex præcedentibus constabit, ubi Homonymiam vocabuli Rationalis evolvimus. Conf. Dan. Hartnaci in Admirandis Physicis p. 532. Ant. Le Grand in supra cit. Dissert. de Carentia Sensus & Cognit. in Brutis num 3. p. 10. & VVillius de Anima Brutorum cap. 1. p. 5.

S. III.

§. III.

Verum licet memorati jam Philosophi operose nitan-
tur opinionem suam confirmare, vix tamen quicquam ob-
tinebunt ob momenta Membr. 2. §. 1. adducta. Ex su-
perfluo addimus, ex totali absentia effectuum seu faculta-
tum Animæ Rationalis nos firmiter concludere posse
ad absentiam Rationis ipsius tanquam fontis omnium at-
que originis. Notum enim est Intellectum in Bruta mi-
nimè cadere, quia is totus ordinatur ad veritatem obti-
nendam, quā obtentā quiescere demum incipit; hinc nec
deliberare propriè dicuntur. Actiones illæ, quibus se e-
qui atque canes ad pugnam parant, aut grues alternatim
custodes emittunt uni insistentes pedi, ut eò sint vigilanti-
ores, nullā plane sapiunt vel rationem vel deliberationem,
sed cognitioni naturali sunt adscribendæ, quæ docet peri-
cula vitanda & vitam omni modo contra injurias esse de-
fendendā. Idem Judicium est de Voluntate, quæ, quoniā
Libertas deest, neq; in potestate habent Bruta ut accipere a-
liqid aut rejicere possint, pari ratione iisdem denegatur. A-
nimæ rationalis eam solummodo potentiam aliquam pri-
mariam esse novimus, hinc unius subjecti proprium per se,
alteri vix poterit appropriari. Neq; Affectus Brutis conces-
si, quales communiter sunt Amor, Lætitia, Ira & alii, nobis
hac in parte contradicent, cum sint mere naturales non vo-
luntarii. Eodem modo & Risus ut rationis consequens,
hic erit alienus. Ridet quidem cuculus, ridet psittacus,
sed, monente B. Sperlingio, hic risu artificiali, ille more
magis & ineptiis quam risu vero, perinde ut multi homi-
nes imitantur latratum canum, porcorum grunnitum, &
cantū gallorum. Inter speciem itaq; seu imaginem & rem
ipsam, magna latet differentia. Neque Numerare Bruta di-
cuntur, nisi forte per accidens, certis signis assuetacta. Sen-
tiunt quidem paucitatem præ multitudine ingenti, sed ne-

C 3

gatur

gatur qvod id fiat distinctè. Facultatem loqvendi qvod concernit, sermo vel qvoad materiale vel formale suum consideratur. Materiale sermonis est vox articulata, formale verò vis significandi imagines rerum, intellectu conceptas, atqve adeo voluntatem & affectum. Unde sermo dicitur index animi, character mentis, interpres & vector rationis. Concedimus qvidem, qvod Bruta qvædam jugi affvectione possint adduci, ut pronuncient voces qvasdam literis & syllabis articulatas, sed qvia non intelligunt qvid loquantur, & inanes dant sine mente sonos, ista prolatio non potest dici sermo. Ita qvamvis psittacus, qvi ob id dictus est *αὐθωπόγλωττος*, item pica & corvus significantes voces proferant perinde ut homines, propriè tamen loqui non dicuntur, qvia non intelligunt id qvod proferunt. Sic Psittacus ille Cardinalis Ascanii, qvi articulatissimè continuatis perpetuò verbis Symbolum Apostolicum integrè recitavit, non intellexit ea, qvæ protulit. Consulendus de his est *Doctissimus Alstedius in Encyclopdia parte 6. c. 7. p. 768.* qvi crudite, uti vidimus, hâc de re disserit. Ad exempla Biblica respondemus, sermonem serpentis, qvi primos Parentes seduxit Gen. 3. v. 1. & asinæ Bileam Vatis Num. 22, v. 28. & 29 ab his animalibus tanquam à causa principali minimè provenire; qvo de præsertim videri possunt Theologi nostri, qvorum est. In exemplis autem Profanis multùm sèpè Magicis Artibus tribuendum est, cum Diabolus mille fraudum sit artifex.

§. III.

Equidem haud imus inficias plurima inesse Brutis, qvæ ad Rationem qvam proximè accedere videntur, ita ut in multis melius sit seqvi ejusmodi animal qvam hominem

nem ipsum. Laudatur Turturum & Columbarum castitas atque concordia, Piscium circumspectus sese gerendi modus indicante id Ovidio lib. de Ponto:

*Qui semel est laesus fallaci piscis ab hamo,
Omnibus uncacibis era subesse putat.*

Commendatur pigris in primis Formicarum cura ac industria, quae longos campos ac spatia emetuntur, ut sibi vivum conquirant, ex quo hyeme ingruente sustentare sese possint. Quam stupenda penè recententur de Canibus præsertim, quos solertia, insignis vigilantia & fidelitas commendant. De cive Colophonio *Elianu*s refert, ad relictos Heri in viâ per oblivionem loculos canem hæsisse triduum integrum custodem, nec ante cessisse, quam ab Hero submissi loculos repererint: verum eum in oculis suorum jam fame confectum una cum deposito animam reddidisse. *Plinius* Fidelitatis hujus memoriam novo exemplo nobis „refricat: Pugnasse, inquit, adversus latrones canem pro „Domino accepimus, confectumque plagis à corpore non „recessisse, volucres & feras abigentem. His quoque similia magnâ copiâ adduxit Lipsius in Epistolâ 44. ad Belgas Cent. I. Recenset ibi inter alia, se puero Bruxellis fuisse ex grandioribus Britannicis Canem, qui ad macellum cum pecuniâ destinatus, ceu famulus in corbe vimineâ ex colle suspensa carnes domum referebat; quem si alii in viâ canes raptim appeterent, corbe positâ strenuum defensione agebat. Ubi numero & vi se victum cerneret, in partem ipse prædæ, partitis canibus advolabat. Conf. de his fusius poterit *Jacobus Masenius* in Speculo imaginum veritatis occultâ cap. 5. de Brutorum signis p. 77. Sed & Docilitas præter adductas Quasi virtutes in cane conspicitur. Hieron. Rora-

rius

rius Exlegatus Pontificius in Tract: Quod Animalia Bruta Ratione utantur melius homine p. II. suâ Experienciam comprobat, se canem vidisse, qui ad depictas notas accurate cecinerit, voce nunc acutâ, nunc gravi, modò continuato spiritu in longum tractâ, modò inflexo variatâ. Immò quid aliud nisi Rationem quandam indigitare videtur Phænomenon sequens: quando canis in bivio positus, viam quam herus ivit, agnoscit, ac ita secum quasi discurrit: Herus meus alteri viæ se non commisit, ut ex vestigiorum odore manifestum est, verum unam earum ingressus est; igitur hanc. Vid. Le Grand dicto sapè Tract. de Carent. Sens. in Brutis p. 118. Nec minora in Elephantis virtutis vestigia apparent. Strabo docet in Regno Malabar communem esse vulgi sensum, has Belluas inter se communicare baritu sensa animi, unde Oppianus eas colloqui censet his verbis latine redditis:

*Fama est, inter se sermocinari Elephantes
Distinctasq; susurrare atq; emittere voces.*

Quæ forsitan & alia considerans Vir Magnus, referente B. Sperlingio, scripsit: Se omnino carere Ratione, si Elephas careat. Laudibus in primis effertur & in hoc animali Docilitas, quâ homines sœpè antecellere prohibetur. Elianus hæc testatur: „Vidi ego ipse, inquit, Elephantum in tabulâ literas Romanas promiscide scribentem recte & non contortè. Quid & cum scribebat, oculicjus cum rigore dejecti in tabulam erant, ut plane intentos diceres & scriptitantes. Evolvi hinc iterum merentur B. Spel. in Zoolog. & Maserius loc. supra cit. De Eqvis eadem confirmat magnorum virorum Autritas. Scaliger Eqvum doctum hoc modo depingit: Equum pusillum deformem circumducbat quidam, cuius jussu

„jussu atque suo interdum nutu ille omnia ficeret. Ambulare, succussum properare, currere, saltare vel quadrupes vel bipes. Vinum bibere vidimus in clunibus sedentem antiores pedes ad pateram ferre. Pelvis seu malluvium cruribus sustinere quasi a tonsore lavaretur, qualem pictum vidimus alnum cucullatum. Humi sese sternere, projectum atque etiam porrectum jacere, ciliorum compressione annuere. Caput ad Heri nutum attollere, in terga vertere, supinum ostendere quo corporis situ mulieres ineuntem admittant virum. Unicum adhuc de Castore non ubivis obvium adducere per placet. Nimirum Joh. Baptista du Hamel memorat Tom. 2. Oper. Philosoph. p. 618. quod de D. de Galinée Viro Fide dignissimo sequentia accepit, quae ipse in America Septentrionali, unde recens advenerat, de Castoris, ut ita dicam, ingenio viderat: Ut animal hoc Amphibium adversus imminentis hyemis vim se tueatur, locum declivem eligit, quem rivulus alluit, mole oppositâ ex cespibus & arborum ramis summâ industriâ & magno labore exstructâ, aquam profluentem sistit, quae in stagnum effunditur: Circa ejus stagni caput tumulum extantem eligit, ibi tugurium & quasi domuncu. Iam eadē arte aedificat, in summâ illius parte ostium apertum relinquit, quo aer subeat. Ramos ex arboribus excisos, quibus vescatur, colligit. Per cuniculos aquam subit ubi libuerit, & venantium artes eludit. Nonne haec & alia magnæ Prudentiae à Ratione ortæ indicia sat manifesta esse possent?

§. V.

Sed salva adhuc res est, nec inferunt statim allata Exempla quod videntur primâ vice adspicienti. Habituum propriè dictorum non sunt participes hæ Animantes, unde

D

ergo

ergo in illis Virtutes strictè acceptæ ? Tenendum itaque.
nomen virtutis illis solùm per similitudinem seu metaphoram attribui, ita ut sumatur pro eo quod umbram virtuti continet vel imaginem. Vestigia morum hominis libenter Brutis concedimus, hinc simulacra nientis habebunt, quia in nobis non columus, in ipsis vero reveremur. Eleganter Alstedius in lib. cit. p. 2387. mentem nostram
„ proponit his verbis : Etsi Bruta neque ratione neque
„ virtute sunt praedita : tamen utriusque vestigia in iis in-
„ sunt. Atque eo factum, ut tum Deus ipse, tum Christus
„ non semel Brutorum exemplo animis nostris ad virtu-
„ tis studium vitiique fugam instituendis, usi sint : ut Ef. 1.
„ Jer. 8. Matth. 10. Nimirum admiranda in Brutis pruden-
„ tiæ, ingenii, docilitatis, astutiæ, sagacitatis, solertiæ,
„ mansuetudinis, castimoniæ cæterarumque tum virtutum
„ tum vitiorum argumenta eminent ; eaque omnia non a
„ Ratione, sed ab ejus vestigio quodam, i. e. a Phantasiâ
„ profecta. Quanquam itaque, ut & Ratione & Virtute
„ carerent Bruta, Naturæ Autori visum sit : Ea tamen ceu
„ utriusque vestigiis quibusdam placuit exornare &c. Præte-
reà triplex Prudentia communiter recensetur : Naturalis,
Animalis & Rationalis. Hanc, quæ est habitus cum rectâ
ratione activus, bestiis communiter omnibus derogant
Prudentiores Philosophi, illâ & istâ promptè concessâ. De-
lirium seu furor qui in Canibus, Eqvis ac aliis animalibus
crebro apparet, Rationis præexistentis nullum, uti quidem
existimat Adversarii, est indicium. Est enim hoc vitium
morbus solum corporalis quod corporis actiones laedit
mentem vel planè non vel saltem per accidens
atttingens, quatenus usus Rationis impeditur:
Quoad sensus internos & phantasiam actiones haec omnia accidunt, quas dari in Brutis suprà evictum est. Dociles Belluae quando dicuntur, hoc ipso scientia vera nullo modo indigitatur, cum singula, quæcumque norunt non

cx

ex Ratione, sed continuâ affectuactione, temporis diuturnitate ac s̄epe iteratis verberibus seu famis stimulatione proficiscantur. Qvod vero illa docilitas haud sit propriè dicta aliquā scientia patet, qvod τὸ ὄτι tantum (uti loquuntur Philosophi) doceri queant, τὸ διότι minimè. Quidam distingvere amant inter Docilitatem propriè & impropriè sic dictam, hanc Brutis adscribentes. Putant enim innatam Cognitionem ex variâ rerum sensibilium impressione multū augeri & roborari. Nam rerum imagines per exteriores sensus acceptæ, atque ad interiorem sensum perlatæ, ut congruæ aut noxiæ citra ullum ratiocinium ab illis percipiuntur. Hæ appetitum statim commovent, hic Spiritus per nervos dimittit, qui rei insecuri aut fugæ serviant. Cum rerum sensibilium imagines memoriae s̄epe insiguntur, cum imaginationem & appetitum identidem excitant. Itaque impressi à naturâ rerum sensibilium, quæ congruæ sunt aut noxiæ, characteres, cum iis, qui ex objectorum incursu, experientia, & confuetudine, exemplis etiam quotidiè accedunt, ita complicantur, ut judicium & ratiocinium quandoque mentiantur. Nec procedet hæc in contrariam partem argumentatio: In Belluis est docilitas imperfecta, utimodò accepimus, ergo & imperfectum ratiocinium. Non enim in eâ sumus sententia, qvod omnis docilitas cum ratiocinatione sit conjuncta, qvod tum demum obtinet, ubi in docilitate datur cognitionis reflexio. Sed de his plenius actum in Memb. I. §. 5. circa finem. Conf. *Philosophia Vetus & Nova loco supracit.* Historiæ, quæ Brutorum sermones tradunt, frustra in subsidium tuendæ Rationis vocantur. Loquela enim propriè dictam denegavimus illis in præced. §. 3. præsentis Membri z; quamvis non negemus, singulas bestias in suo genere naturalia quædam affectum suorum indicia edere, & aliquā interpretatione

tione uti ad invicem posse. Illustrant hoc communiter Physici sequentem in modum: Sicut homines variis linguis loquuntur; aliter enim conceptum suum exprimit Scythia, aliter Indus, aliter Græcus, Romanus, Gallus, Æthiops, Hebræus, Arabs aliter; ita Animalia alia hinniunt, alia mugiunt, alia rugiunt, quædam rudunt, quædam balant, ullulant, baubantur seu latrant, fudentve. Alia strident, alia sibilant, alia gracillant, alia syviter cantant; ut canentes Lucretio verum sit, quod

*Dissimiles soleant voces variasq; ciere,
Cum metus aut dolor est, & cum jam gaudia
miscent.*

Ad exempla Fidelitatis Canum idem reponere licebit, quod reliquias lites decidimus: quanquam & hoc observandum, quod rarissimæ ejusmodi actiones Dei singulari operâ fieri consendæ sint. Præterea Historiis sæpè majora vero insunt: Et quemadmodum fluvii magis magisque vitiantur, quod longius à forte suo recesserunt; ita multi sæpe scriptores rem pro luxitu vel augent vel mendaciorum alluvie inquinant. Vid. hæc & similia in B. Trentschii Probl. Physico: *Ultimum aliq; vid Rationis quibusdam Brutis competit?* Ultimo loco ad Castoris aliorumque Animalium miras structuras regero, oriri has omnes ex mero instinctu naturali, cum ubiqui eandem artem adhibebant, licet ingenita hæc cognitio longo usu velut quadam institutione quandoque promovatur.

§. VI.

His fusius præmissis breviter adhuc disquirendum erit, quænam præcitat inter Perceptionem Humanam & Brutinam

tinam sit differentia? Ubi sedulo notandum, qvòd Anima Humana præ Brutinâ maximam habeat prærogativam, qvæ partim in *objectis*, partim in modo cognoscendi consistit. Qvod ad objectum attinet, versatur illa circa Ens omne cujuscunq; sit indolis atq; conditionis, seu superlunare seu sublunare, seu materiale seu immateriale, seu verum seu fictitium, seu reale seu intentionale illud fuerit; cùm hæc contra ad res sensibiles se; tantum extendat, & unaq; eis ejusdem facultas ad certum rerum genus sit limitata. Eodem modo, si Animæ corporeæ cognoscendi modum contemplemur, consistit ille in nudâ Phantasiâ seu imaginatione, qvæ sæpissimè rem sub specie apparenti tantum comprehendit. Ita nos qvoad Animam sensitivam sæpe Solem modio vix majorem, Cœlum mari aut horizonti contiguum, nulos respectu nostri Antipodes esse imaginamur. Opinamur itidem simulacrum in speculo aut fonte re ipsa delineari, Echo ipsammet esse vocem alibi prolatam, littus navigantibus abscedere, & sic in aliis. Intellectus verò rem acrius contemplatur, errores dignoscit atq; corrigit, immò supra hæc vilia adscendit, Deum, Angelos & seipsum suæ considerationi proponens. Addo qvod præter simplicem apprehensionem Mens qvoq; rem vel componat vel dividat, & unum ex altero nervosè deducat. Hinc rectè Divinus Plato ait: *Hominis nomen illud significat quod cætera quidem Animalia, q; vident, non considerant, neque animadvertunt, neque contemplantur; homo autem & videt simul & contemplatur, animadvertitq; qvod videt.* Hinc merito solus ex omnibus animantibus homo à Θεωπος est nuncupatus, qvæsi à ανθροπος contemplans, qvæ ὄντας, id est, vidit. Taceo Excellentiam Animæ Humanæ, qvæ in comprehensione omnium Disciplinarum atq; Artium fundatur, ubi juxta ductum theoreticum contemplatur sua objecta, præ-

Eticè verò qvæcunque voluerit dat effectui: de qvibus o-
mnibus Anima Brutina ne minimum quidem participat.
Prætereà solus homo agit propter finem. Teste enim *M. Tullio* inter Hominem & Belluam, hoc maximè interest,
qvod hæc tantum, quantum sensu movetur ad id solum,
qvod adest, qvodqve præfens est se accommodat, paulu-
lum admodum sentiens præteritum aut futurum: Homo
autem, qui Rationis est particeps, perquam consequentia
cernit, principia & causas rerum videt, earumqve progres-
sus & quasi antecessiones non ignorat, similitudines com-
parat, rebusq; præsentibus adjungit atque annexit futuras,
facile totius vitæ cursum videt, ad eamqve degendam præ-
parat res necessarias. Moralistæ quando circa hanc qvæ-
stionem versantur, statum controversiæ posituri, distin-
gvendum putant inter finem formaliter & materialiter spe-
ctatum. Existimant Bruta non cognoscere finem ut fi-
nem, qvod est agere propter finem formaliter, sed habere
duntaxat cognitionem rei, qvæ finis est, qvod dicitur agere
propter finem materialiter. Et sic omnino res sese habere
videtur, cum Belluae non cognoscant proportionem me-
diorum ad finem ratione sui & seorsum a Subjecto, sed eam
percipient ratione ipsius fundamenti & subjecti. Conf. hic
iterum *Celeb. Willis loc. supracit. p. 51. seq.* Qvamvis verò, uti
vidimus, longè inferior Brutorum præ homine fit conditio,
fatendum tamen est, ab ejusmodi Animalibus per accom-
modationem qvandam creberrimè peti posse salubrem
morum doctrinam, atqve humanæ vitæ præcepta. Hinc
fit qvod Spiritus S. pigrum ad formicam, atqve incuriosos
ac improvidos ad milvum, ad turturem, ad ciconiam a-
mandet, observante id Alstedio l. c. Erubescat ergo homo
(sic enim meritò cum B. Sperlingio concludo) si ultra digni-
tatem assurgunt bruta, & infra eam descendit ipse. Pudeat
Brutorum æmulum non esse, nec Divina sectari po-
tiùs, quam humana, quam terrena.

Viro Clarissimō
D. M. Georgio Pafch,

Dantiscano, Ordinis Philosophici Adjuncto Dignissimo, Convictori & Amico suo singulariter dilecto, Fautor summopere colendo ac honorando

S. P. D.

IN Gymnasio Gedanensi positis ritè sub B. Strauchio, Philosopho & Theologo accuratissimo, Lingvarum & Literarum fundamentis super struxisti deinde, quæ & ætas & discendorum ordo requireret. Post Rostochium, Kilionium & Lipsiam visitasti, ubi sub optimis Ducibus eas condidisti fideliter Disciplinas, quæ reliqvarum instrumenta sunt, & necessariam quandam cæteris adhibent accessionem. Indeed Academiam nostram venisti, & sic vixisti, ut & boni Civis & diligentis Auditoris nomen facile referres. In quo netibi ipsi de esles, Admonitor ipse optimus tui ad omnia egregia ac profutura suscipienda, haec tenus Logicis, Methaphysicis Scholis, nunc Mathematicis, nunc Physicis, nunc Ebraicis interfueristi, tum publicè tum privatim habitis. Qvin & reliquas Philosophiæ Scientias (ut nihil dicam de Theologicis studiis, quorum sedulus Auditor fuisti) non destitisti haurire ad ductum privatum Docentium. Tandem Tuorum jussu induxisti animum Virtutis tuæ tibi publicum poscere præmium,

um. Qvod honorificè natus, primus inter compe-
titores, nihil prius, nihil antiquius habuisti, qvàm so-
llerter tradere res Philosophicas qvà docendo, qvà
publicè ut Præses disputando. Qvo factum, ut ante
aliqvt menses Ordo Philosophicus Te in ipsorum
Ordinem unanimi consensu ob Eruditionem Tuam
non vulgarem cum D. M. Andrea Davide Carolo be-
nevolè adscripserit. In qvas tuas laudes prolixissimas
multa egregia dicere poteram, & habebam etiam;
verùm instituti memor id tantùm ago in præsens, ut
Te Eximum Virum, Dn. M. Georgium Pasch,
Tibi, Lector Benebole, conciliem. Ipse etiam ceu ex
ungve Leo, re ipsâ demonstrabit, seqvē Tibi de meli-
ore notâ probabit & obstringet Noster adeò, ut qvàm
maximè. Ego si qvâ in rē inservire utilitatibus Tuis
potero, [faciam enimverò, ut nihil ejus unquam in
me desideres,] Tuus Totus ero, Amicissime Paschi:

Dab. è Musco, d. en.
Mart. 1686.

Constantinus Ziegra/
D. P. P.